

ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ: ОСОБИСТІСНИЙ СКЛАДНИК

У статті досліджується особистісно-діяльнісний підхід до професійно орієнтованого навчання англомовного монологу-презентації (презентації-доповіді, презентації-реклами) майбутніх дизайнерів. Об'єктами особистісного розвитку майбутнього дизайнера під час професійно орієнтованого навчання іноземних мов виступають пам'ять, увага, фантазія, сприйняття кольору, простору і перспективи, інтуїція, спостережливість, ініціативність, здатність до сприйняття гармонії й естетичного смаку, художньо-графічні й технічні вміння.

Ключові слова: *майбутній дизайнер, інішомовна комунікативна компетентність, професійно-орієнтоване навчання, монолог-презентація, особистісно-діяльнісний підхід.*

Постановка проблеми. Українському суспільству, яке розвивається, потрібні моральні, освічені, заповзятливі фахівці, які можуть приймати відповідальні рішення у ситуаціях вибору; фахівці, які вирізняються мобільністю, динамізмом, конкурентивізмом, розвинутою індивідуальністю; фахівці, які готові вирішувати завдання професійної діяльності в умовах інішомовної комунікації. Тому, перехід української освіти на новий зміст, нові Державні Стандарти потребує від вищих навчальних технічних закладів (ВНЗ) удосконалення підготовки фахівця, компетентного не лише в професійному, а й у комунікативному відношенні.

У навчанні іноземних мов (ІМ) в технічних ВНЗ існує низка проблем і протиріч:

– протиріччя між соціальним замовленням на підготовку інішомовних компетентних фахівців і сучасним станом інішомовної освіти студентів технічних ВНЗ;

– недостатній рівень володіння фахівцями професійно орієнтованим інішомовним монологічним мовленням для здійснення ефективного інішомовного спілкування у типових ситуаціях професійної діяльності; недостатня розробленість цієї проблеми в методичному плані і відсутність дотичних навчальних матеріалів;

– диспропорція між збільшенням кількості й якості навчально-пізнавальної інформації та методами й способами її презентації студентам;

– проблема розкриття здібностей суб'єктів освітнього процесу.

У межах нашого дослідження ми розглядаємо інішомовну комунікативну компетентність в монологічному мовленні як цільову компетентність для майбутніх дизайнерів; а монолог-презентацію (презентацію-доповідь, презентацію-рекламу) як сучасний провідний тип їхнього монологічного мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Контекстом професійно орієнтованого навчання монологічного мовлення майбутніх дизайнерів ми обрали особистісно-діяльнісний підхід.

У колективній монографії за загальною і науковою редакцією доктора педагогічних наук, професора О. Б. Бігич реалізацію особистісно-діяльнісного підходу досліджено як контекст навчання студентів лінгвістичних і нелінгвістичних спеціальностей: майбутніх викладачів та учителів іноземних мов, перекладачів, лікарів, логістів, митників, менеджерів туризму в процесі формування різних видів професійно орієнтованої інішомовної комунікативної компетентності. У цих дослідженнях були реалізовані такі види мовленнєвої діяльності за професійними напрямками нелінгвістичних спеціальностей: – письмо – Л. В. Ягеніч – майбутній лікар; М. М. Волошинова – майбутній логіст; діалогічне мовлення – О. М. Огуй – майбутній митник, Я. В. Окопна – майбутній менеджер туризму. Однак майбутній дизайнер як активний суб'єкт професійної інішомовної освіти не був науково досліджений, а модель особистісно-діяльнісного формування монологічного мовлення майбутніх дизайнерів ще не набула свого розвитку.

Метою статті є обґрунтування вагомості саме особистісно-діяльнісного підходу як контексту ефективного професійно орієнтованого навчання майбутніх дизайнерів англомовного монологу-презентації.

Виклад основного матеріалу. Особистісно-орієнтована освіта включає в себе декілька компонентів: аксіологічний, когнітивний, діяльнісно-творчий тощо. Зокрема, аксіологічний аспект в сучасному освітньому процесі передбачає розкриття сутнісних рис особистості, а саме, її інтелектуальний, моральний, творчий потенціал як пріоритетне завдання професійної освіти.

Спираючись на дослідження сучасної психології та педагогіки, ми визначили репродуктивний та творчий рівні навчально-пізнавальної діяльності майбутніх дизайнерів. Репродуктивний вид діяльності полягає в тому, що студент відтворює або повторює вже створені й освоєні прийоми поведінки чи навчання. Набагато складнішою є творча діяльність майбутніх фахівців. Учені визначають творчість як розумову і практичну роботу людини зі створення нових матеріальних і духовних цінностей. Специфіку творчості розкривають такі дві його ознаки: перша – перетворення явищ, речей і процесів дійсності або їхніх наочно-чуттєвих і розумових образів, друга – новизна та оригінальність. Тому творчість оригінальна в головному: вона є антиподом наслідування, копіювання, діяльності за шаблоном, за готовим зразком або правилом.

Результативним аспектом творчої діяльності майбутніх дизайнерів є новизна, оригінальність та об'єктивна цінність продуктів їхньої дизайн-діяльності. Тому суб'єкт дизайн-творчості повинен мати особливі особистісні якості: загальні творчі й художньо-творчі здібності, винахідницькі здібності, креативне мислення; володіти методикою творчого пошуку тощо.

При визначенні професійної готовності майбутніх дизайнерів до професійної діяльності ми виділяємо таку систему критеріїв:

- 1) мотиваційно-творчі;
- 2) практико-орієнтовані;
- 3) професійно-особистісні.

Рівень мотивації у творчості, рівень професійного інтересу оцінюється за критерієм мотиваційно-творчої спрямованості. Допитливість, творчий інтерес до обраної професії, почуття захопленості, емоційний підйом, радість відкриття, прагнення до творчого самовдосконалення, цінність творчості – ознаки творчих здібностей дизайнера.

Для оцінювання творчих навчальних завдань майбутніх дизайнерів використовуються практико-орієнтовані критерії. Пам'ять, увага, фантазія, сприйняття кольору, простору й перспективи, інтуїція, спостережливість, ініціативність, здатність до сприйняття гармонії й естетичного смаку, художньо-графічні і технічні вміння – це навички та здібності дизайнера для вирішення творчих завдань.

Професійно-особистісні критерії спрямовані на оцінку рівня розвитку творчих здібностей майбутніх дизайнерів, а саме: здатність до перенесення знань у нові ситуації, фантазія, здатність побороти інерцію мислення, комунікабельність, критичність мислення, здатність оцінювання, спрямованість на саморозвиток і самовдосконалення.

Навчання цільового дизайну іноземною мовою – процес складний та багатоаспектний. Застосування навіть найсучасніших методик не завжди гарантує його ефективність. Це пов'язано, насамперед, з тим, що мовні знання не передаються безпосередньо від викладача студенту, як вважалось раніше, а формуються в процесі особистісно-значущої діяльності. Власне знання, поза межами певних навичок і вмінь їх використовувати не вирішують проблему підготовки майбутнього дизайнера до реальної професійної діяльності [4; 5]. Також в умовах обмеженої кількості навчальних годин з іноземної мови в навчальному циклі технічного ВНЗ процес навчання вимагає переосмислення традиційних трактувань [3, с. 11-12]. Для успішного оволодіння іноземною мовою необхідно створити сприятливе освітнє середовище, що передбачає врахування особистих інтересів та індивідуальних особливостей майбутнього дизайнера та створення передумов для його максимальної самостійності й активності під час навчання.

У технічному ВНЗ процес навчання студентів іноземної мови має будуватися як процес пізнання іншої культури, через яку й відбувається усвідомлення студентом своєї особистості, що сприяє взаєморозумінню і взаємодії представників різних культур в умовах полікультурної комунікації, в тому числі й професійної. На міжкультурному рівні метою і результатом такого процесу є сукупність здібностей людини до міжкультурного діалогу, яка відома в лінгводидактиці як концепт вторинної мовної особистості (І. І. Халеєва, Н. Д. Гальскова), що є стратегічною метою навчання мови.

На жаль, стан навчання іноземних мов з урахуванням професійної спрямованості студентів досі залишається незадовільним. Про це свідчить гострий дефіцит фахівців, які володіють певним регістром іншомовних знань, необхідних для професійного спілкування [7].

Дизайн – це проект власних думок, які рефлекторно відображають реальність та одночасно мають своє майбутнє через особистий смак, індивідуальність, культурну спадщину. Дизайн як проект людства, що об'єднує всі сфери його життєдіяльності, швидко змінюється. Тому, дизайнери – не просто творчі люди, а люди, які здатні на нововведення, на масовий переворот свідомості. В 20-му столітті нові форми дизайну (графічний, веб-дизайн, фото-відео дизайн тощо) стали проявом нового мислення, стилю і форми комунікації людства. І більшість відомих дизайнерів – яскраве тому підтвердження. Введення блузи, шортів, стилів сукні, макінтоша, джинсових штанів, одягу унісекс, масового готового одягу тощо – прояв творчої фантазії й експерименту. Це – яскравий приклад того, що дизайнер – творча особистість, яка фільтрує всі нововведення сучасного світу, яка здатна змінюватися, вчитися і приймати загальну картину світу з його культурами, спадщиною, перспективами росту. Тому навчання іноземної мови дизайнерів одягу, дизайнерів текстилю і дизайнерів виробів широкого вжитку має свою специфіку і є

актуальним науковим завданням. Сучасне життя потребує нового ставлення суспільства до майбутніх фахівців, їхніх якостей особистості й готовності постійно змінювати умови професійної діяльності.

Слідом за О. Б. Бігич, ми вважаємо, що контекстом системного розвитку як різних аспектів особистості майбутнього фахівця, так і різновидів його діяльності слугує особистісно-діяльнісний підхід, який трактується як єдність особистісного та діяльнісного складників, хоча, природно, такий поділ є умовним. Обидва складники підходу є взаємопов'язаними, оскільки студент виступає водночас активним суб'єктом навчальної та іншомовної мовленнєвої діяльності, які, у свою чергу, поряд з іншими видами діяльності, зокрема, діловою грою, визначають його особистісний і діяльнісний розвиток [2]. Спрямованість майбутнього фахівця, його громадянська активність, його творчі здібності і вміння, воля, емоційна сфера, риси характеру – основний зміст і головний критерій успішного учіння, який визначається особистісним підходом до навчання студентів ВНЗ, зокрема майбутніх дизайнерів.

У межах особистісного складника особистісно-діяльнісного підходу розглянемо психологічні особливості майбутнього дизайнера на 3-му-4-му курсах навчання у ВНЗ.

Аналіз літератури щодо криз студентського періоду дозволяє виділити три кризових етапи: етап адаптації, криза професійної ідентичності студентів-третьокурсників і криза професійної адаптації у випускників.

Криза третього курсу пов'язується багатьма авторами в основному з труднощами формування професійної ідентичності. У середині навчання багато студентів повертаються до питання щодо правильності вибору ВНЗ, спеціалізації, професії; часто виникає когнітивний конфлікт, пов'язаний з розбіжністю ще абітурієнтських уявлень і набутого в процесі навчання реальнішого бачення професії. Успішне розв'язання кризи третього курсу характеризується підвищенням ступеня відповідального ставлення до професійного навчання, формуванням спрямованості на особистісний та професійний саморозвиток. На 3-му – 4-му курсах рівень уявлення майбутніх дизайнерів про професію корелює з рівнем їхнього ставлення до учіння: чим повніше уявлення про професію, тим чіткішим є позитивне ставлення до учіння.

Професійна мотивація та професійні інтереси (як складник у загальній структурі мотивації особистості) завжди суттєво впливають на задоволення професією, а також на успішність учіння [2, с. 10]. На 3-му – 4-му курсах майбутні дизайнери вже добре вмотивовані: вони проходять творчу практику в Будинках Моді, на виробництві, в Арт Майстернях та захищають свої творчі проекти. Саме в цей період професійного самовизначення й готовності до активної самостійної діяльності за обраною спеціальністю майбутніх дизайнерів деканати не стикаються з проблемою відрахування студентів. Підтверджена мотивація з вибору професії стає вагомим чинником успішного професійно орієнтованого учіння майбутніх дизайнерів.

М. В. Савчин наполягає на тому, що у фазі ранньої дорослості "Я-концепція" людини відносно стійка; є більш-менш усвідомленою системою уявлень особистості про себе, яка переживається нею як неповторна і є основою її самовизначення у світі, взаємодії з іншими людьми, ставлення до себе [8]. Як зазначено у сучасних психологічних і педагогічних дослідженнях, у цей період ранньої дорослості майбутніх дизайнерів функції мозку й окремі структури досягають повної зрілості, що виявляється у неповторній його психофізіологічній "архітектурі". Нервово-психічний розвиток пов'язаний не тільки з прогресом другої сигнальної системи, а й із загальним розвитком аналітико-синтетичної діяльності мозку. Рівень одних функцій і процесів під час їх розвитку підвищується (обсяг поля зору, окомір, диференційоване впізнання, просторове уявлення, пізнання, увага), або стабілізується (спостережливість, загальний інтелектуальний розвиток). Інтелект майбутнього дизайнера визначають як особливості його структури та функціонування в умовах професійної діяльності (феномен "компетентності"); неординарні інтелектуальні досягнення (феномен "таланту"), ментальний (розумовий) досвід.

Стабільними стають пізнавальні стилі майбутніх дизайнерів, їхні стилі кодування інформації (зорові, слухові, чуттєво-емоційні) та їх опрацювання (полезалежний – полenezалежний, когнітивна простота – когнітивна складність, імпульсивність – рефлексивність, аналітичність – синтетичність). Стійкими є інтелектуальний стиль (ненормативний, нормативний, оцінний), стилі бачення дійсності (емпіричний, раціональний, метафоричний) та способи репрезентації дійсності (через образ, слово чи дію).

У майбутніх дизайнерів у структурі (кореляційних плеядах) інтелекту важлива роль належить уяві, пам'яті і мисленню, різні характеристики яких розвиваються взаємопов'язано і взаємозалежно.

Провідним рецептором сприйняття у майбутніх дизайнерів виступає зір (розглядання картини, скульптури, виставки, підготовка презентації). Дизайнери одягу розрізняють 30-40 відтінків чорного кольору, тоді як пересічна людина здатна розрізнити 2-3 відтінки.

Доведено, що від характеру діяльності людини суттєво залежить динаміка розвитку мнемічних функцій. Зазвичай, активна розумова діяльність сприяє досягненню високих показників розвитку залучених до неї видів пам'яті.

Безсумнівно, що краще запам'ятовується предмет, який викликає інтерес. У дизайнерів зорове враження найміцніше. Відомо, наприклад, що Марк Твен не міг запам'ятати послідовності свого виступу, коли користувався записами, але коли він відмовився від записів і для запам'ятовування став

користуватися малюнками, всі його труднощі зникли. Тобто у Марка Твена, як і в людей творчих професій, був наочно-образний тип пам'яті.

Наочно-образний тип пам'яті (предмети, зображення, звуки, кольори) є особливо характерним для дизайнерів. Такий тип пам'яті ґрунтується на природних задатках, але формується в процесі діяльності. В умовах навчання і професійної діяльності здійснюється сенсифікація органів чуття, формування певної мотивації і цілеспрямованості, оволодіння раціональними способами пошуку і переробки інформації. Все це забезпечує високу ефективність пам'яті у майбутніх дизайнерів як у виявленні загальних закономірностей, так і в плані її індивідуальних властивостей. Крім того, наразі лекції, доповіді на наукових студентських конференціях, круглі столи у ВНЗ, якщо вони не супроводжуються презентаціями, стають для сучасних студентів занадто складними, сприймаються без інтересу. Це свідчить про те, що майбутній фахівець став більш візуально орієнтованим. Саме тому, ми вважаємо монолог-презентацію майбутніх дизайнерів провідним завданням у їх навчанні ІМ.

Важливими досягненнями майбутніх дизайнерів є розвиток образного мислення. У майбутнього дизайнера основним "механізмом" мислення є аналіз через синтез. У діаді "мислення і вирішення завдань" у майбутніх дизайнерів спостерігається співвідношення проблемної ситуації і завдання. У цьому віці для майбутнього дизайнера характерний зв'язок емоційних і вольових процесів з пізнавальними процесами. Стабільність, сформованість таких емоційних властивостей, як емпатія, саморегуляція емоційних переживань, багатство емоційного життя є головними особливостями емоційної сфери. Майбутній дизайнер переживає широку гаму моральних, інтелектуальних, естетичних почуттів, і його емоційна спрямованість стає стійкою.

У студента 3-4-го курсів триває розвиток мовлення, яке збагачується лексикою, складними синтаксичними структурами, стає граматично унормованішим. Цей факт свідчить про зростаючі можливості розумово-мовленнєвої діяльності майбутнього дизайнера.

Таким чином, ми доходимо висновку, що на 3-4-му курсах багато психофізіологічних функцій майбутніх дизайнерів досягають свого максимального розвитку. З цим пов'язано підвищення здатності майбутнього дизайнера до навчання ІМ. Організація навчання на основі особистісно-діяльнісного підходу означає, що всі методичні рішення викладача, наприклад, організація навчального матеріалу, використання навчальних прийомів, способів, вправ, завдань повинні адаптуватися до особистості студента – його потреб, мотивів, здібностей, активності, інтелекту, інших індивідуально-психологічних особливостей. Пам'ять, увага, фантазія, сприйняття кольору, простору і перспективи, інтуїція, спостережливість, ініціативність, здатність до сприйняття гармонії й естетичного смаку, художньо-графічні і технічні вміння – це об'єкти особистісного розвитку майбутнього дизайнера, задіяні в процесі професійно орієнтованого навчання, в тому числі й ІМ.

Отже, особистісно-діяльнісний підхід у процесі навчання іноземних мов за професійним спрямуванням дозволяє вирішити головне завдання вищої технічної школи – на основі і в ході професійної підготовки забезпечити умови для інтелектуального, соціального, морального розвитку гармонійності особистості – головних ознак антропоцентричності.

Висновки. Ми вважаємо особистісно-діяльнісний підхід як контекст для ефективного навчання іншомовного монологу-презентації майбутніх дизайнерів тому, що самостійність, креативність, жага безперервного навчання та самовдосконалення – ознаки саме майбутніх дизайнерів, їх розкриття у професійній діяльності як особистості, яка знаходиться в творчому пошуку та постійно розвивається.

Використані джерела

1. Авсюкевич Ю. С. Методика навчання презентації англійською мовою студентів економічних спеціальностей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02 / Ю. С. Авсюкевич. – Київ: нац. лінгв. ун-т. – К. : 2009. – 24 с.
2. Бігич О. Б. Сучасний студент у контексті особистісно-діяльнісного підходу: за результатами науково-методичних досліджень [колективна монографія]: заг. і наук. ред. О. Б. Бігич. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2014. – 147 с.
3. Бігич О. Б. Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей // Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: матеріали міжн. наук.-практ. конф., 26-27 лют. 2010 / НТУ України "КПІ". – К. : Політехніка, 2010. – С. 11–12.
4. Ворожцова И. Е. Личностно-деятельностная модель обучения иностранному языку // И. Е. Ворожцова. – Ижевск : Удмуртский университет, 2000. – 176 с.
5. Драб Н. Л. Навчання майбутніх економістів іншомовного професійно спрямованого монологічного мовлення (монологу-презентації німецькою мовою): дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02 / Н. Л. Драб. – К., 2005. – 316 с.
6. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 221 с.

7. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. – Орел : ОГУ, 2005. – 114 с.
8. Савчин М. В. Вікова психологія: навчальний посібник / М. В. Савчин, Л. Н. Василенко. – К. : Вид. центр "Академія", 2005. – 88 с.

Корнеева И. А.

**ЛИЧНОСТНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД
К ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОМУ ОБУЧЕНИЮ
ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ БУДУЩИХ ДИЗАЙНЕРОВ:
ЛИЧНОСТНЫЙ КОМПОНЕНТ**

В статье исследуется личностно-деятельностный подход к профессионально-ориентированному обучению англоязычному монологу-презентации (презентации-докладу, презентации-рекламе) будущих дизайнеров. Объектами личностного развития будущего дизайнера в процессе профессионально-ориентированного обучения иностранному языку выступают память, внимание, фантазия, восприятие цвета, пространства и перспективы, интуиция, наблюдательность, инициативность, способность к восприятию гармонии и эстетического вкуса, художественно-графические и технические умения.

Ключевые слова: будущий дизайнер, иноязычная коммуникативная компетентность, профессионально-ориентированное обучение, монолог-презентация, личностно-деятельностный подход.

Korneeva I. A.

**THE PERSONAL-ACTIVITY APPROACH
IN PROFESSIONALLY-ORIENTED FOREIGN LANGUAGE TRAINING
OF THE FUTURE DESIGNERS**

Substantiated in the article is the personal-activity approach to professional-oriented foreign language training of the future designers. Monologue-presentation (monologue-report, monologue-advertisement) have been considered the most meaningful functional types of language production for prospective designers. The personal-oriented education includes the following components: axiological, cognitive, activity-creative etc. They are considered to be the basis of the personal-activity approach, that provide solution to the main task of Higher Technical School. It means intellectual, social, moral development of harmonic personality in foreign language training system.

We conclude that at the 3-rd and 4-th years many psycho-physiological functions of the future designers reach their maximum development. This fosters the ability of the future designers to study, foreign languages included.

The experience of active professional-oriented foreign language training of the future designers on the personal-activity approach basis shows that with the help of its forms, methods and techniques they may decide effectively a wide range of tasks: to form not only conscious, but also professional motives and interests; to develop their system of thinking. It includes understanding unity of not only the nature and society, but also oneself, one's place in the world. It gives the unity of the professional activity meaning. It takes the collective-mentality and practical work. It also teaches how to form the social skills and techniques of the mutual activity and communication, how to adopt the modeling methods.

We see the personal-activity approach as a context for effective teaching of the foreign language monologue-presentation of future designers because self-sufficiency, creativity, the thirst for continuous learning and self-improvement are the signs of the future designers themselves, their disclosure in professional activity as a person who is in a creative search and is constantly evolving.

Key words: future designers, foreign communicative competence, professional-oriented training, monologue-presentation, personal-activity approach.

Стаття надійшла до редакції 2.08.2017.